

051.1
№ 16

058

7

Agranom G. D. JUDIN

Uralъn jagədnikkez

Kudъmkar

1934

Okrizdat

PÝRTAS

Mijan promyslennos sodə, sodə i potrebnoş jağədən da fruktaezb. No sə vylə ne vižətəmən ənəz esə jagədainnez Ural vylən vižşənə uməla. Ənəz etə kəzajstvolən otroş med kolçəm otroş vədsən kəza, svo kolasiş.

Etna voezə-zə jagəd kəzajsvo kolə lebəlpə seeəm vyləna, medvə sija vermis udovlətvoritpə vədsən potrebni: ssə narodnəj kəzajsvolis.

Medoşza uslovijoən jagəd kəzajsvo paşkətəmən loə gýriş jagəd sovxozzez stroitəm, ətlaaləm ət asa kreşanskəj jagədainnez, kolxozzezən da potrebitel-skəj obsesvo kəzajs oezbən saditpə vil gýriş jagədainnez da fruktovəj saddez, sortikostiavpə jəriş kultura-ekət.

Etna voezə-zə kolə paşkəta nəvətpə mexanizacia da elektrifikacia əlskəj kəzajsvo proizvodstvoyp, təyj srazu revołucionizirujtas vil sposobbez plodovo-jagədaiñ kəzajstvəz dəzirajtəməp. Vil formaez uz organizujtəməp—socvermaşəmlə da udarnicesvolə— kolə paşkətçəpə vədsən.

Medvə cozzıka uzaliş naşelenqosə spavzajtəp jagədən da ploddezan, kolə med 33a plan vylə suytətəp jagədəin kulturaç, a etə kadə kolə vilis saditpə plodovəi saddez promysleti nəj sorttezən, kədənə vylən cozzı'a da үpażık ronduş vədişpən

БИБЛИОТЕКА

№ 835

jagəddez. Къзи-зә әні saditən toko plodovəj səd-dez a ne jagədainnez, to niya pjatişetka pomassikə oz şetə fruktaez, a jagədainnez etə probelsə verma-sə tırtıńı; siž kъz jagədbs ćazzıka pondə vonı, kъk kuim vo bərti saditəm bərşan. A esə i sijən jagəd kustarñikkez ne əddən trebovateñəjəs mu da klimat dъnə. Niјə tujə kultivirujtńı da vədińı nežki ыль оjlañas, kъtən plodovəj kulturaez jılış i dumajtńı oz poz.

Dəzər jagəd kustarñikkezlə kolə ne ьзът.

A kъz vižətńı promyslenn ş ladorşan, to jagəd kulturaez vъgodańı nekъeəm səmpleçno avi. Jagəd kulturaez şetən seěəm produkt, kədə tujə ş jńı ne toko ułən, no i ruəmən, rəzaləmən. Jagədiş tujə kernı vəd kod şiropsə, vareqnośə; jagəd munə kanfet fabrikaezə, konditerskəj proizvodsvoo, niya vъ-eema k ştişşənńı i s. o.

Eta vədləa jagəd munəməs eəktə jagəd kulturaez vədińı ne **toko** uzaliş naşelenqo centrıńı, no i ыль-зъk rajonnezъn, a esə i sijən, **sto** mukədsə iñdýńı ыль tujə eýktəg, nəittəg. Oz-kə tıpnək vyla pendasa şunıńı jagəddez, eta siž-zə ne uçət znaçenqo i nejtə. Mıla, kъz jagəd seeəm şojan tor, kъtən una vitamin-nez, saxar, kislota i s. o. Siž-zə jagəd mu:ə, kъz diëta şojın. ьзът polza jagədşan sek, kət niјə şojan jaja şojan bərşan.

Jagəd kəzajsvor's mijan esə çuzana sostojañpoyn, әні jagədainnez uvtıńı **toko 30** şurs ga, a **Ural** və-lyńı 100 gä tımda toko. Mijanlə kolə kernı ьзът əşkər, da jagədainnez Urıl vəlyńı paşkotńı 1934 yo kezə 60 000 gaəz.

Jagəda kəzajısvıon medvıta kolə paşkətnə ož jagədainez, dəzirajtnə da sadıtnə sijə kyz ıvxa kultura.

Əəe uđelnəj ves jagədən pitaňpo vədməmkət naşelerənə **kolasıñ**, mıjanlə kolə siž kernə, medvə ez vələ **seeəm** kuz şəzonnəj kaddez, kər avı jagəd.

Vil jagədainez kolə kernə siž, med racionaľnəja kernə nijə oblaş kuza, unazək nijə kernə gorodşa centrez gəgər, vil industrialnəj gigan tez gəgər, da vil stfoitçan socialistiçeskəj goroddez gəgər.

Olanə pırtəm jagəda kəzajısvı da suvtəm təmpəz tırtəmən, mi pjaťiletka pomaşşikə ləktam ne toko jagəd kəzajısvı uroveňəz Amerikalı, no i ozałan sijə.

Jagəd kustarlık kultura paşkalas əddən paşkəta, kyz ul siž i pereravotañəj jagəd, loas dontəm vədənlə tujana şojanən. Etə mögsə kolə as ozańı suvtətnə, kyz kooperacialə, sovxożzezlə i kolxozzezlə.

Jagəd vədmassez jylətan

Setər

Setər jansalə gərd setər vylə, da şəd setər vylə. Gərd setərən jagəddez ovlənər gərdəş, ç çkoməş, rozovəjəş da gərd-çəkəm şeraəş, a şəd setərlən şədəş, vezəş da əzelonəjəş.

Bəd çuzəma setər vermə tərpitnər əzət moroz, sijən ləddişsə ne nezitçanə vədməsən.

Saditnər sijə k lə as kadə—oʒ arnas, medvər tələz-ʒis sija vermis muas vuzjaşnə. Tulusən sijə saditnər uməlzyk sijən, stə setərlən i z pot lışsə, i tulıssə saditəməs padmətə vədməmsə setərlış.

Saditikas vil godşa vədməsokkezsə kolə zıpləzzis orlavnər, medvər medoʒər voas-zə vədməs vütrazyk vuzjaşis da paşkalis (kustaşis).

Setər jyləm

Medbur setər jylətana sposə vən loə çerenkoval-
no sposob.

Bərjissənər medbur kaçestvoa vədmassez: vəd-
sən zdorovəş, bura vədmışəş, kytən sogmə una ja-

gəd, kədə medoɔza voas-zə-vura kustaşən, şetən və una vîl vədmassez, seɛnimezsis ī kolə vundavn vədmasokkezsə (çerenokkezsə) kuzanas 20-25 sm.

Saditən pənda, vədmasokkezsə vurzık vündavn arnas, kər uşas lıss, ovezatəlno vundavn kolə ləcət pürtən, siž medvə vundystəməs vəli naiskosok, medvə vundystəməs munis ulış şinok սvtəttis; kəda lıss esə avu uşəm nijə kolə vundavn.

Graddeßs, kılıçə mədan saditn setərsə, medvə vəlisə vyeəma garjəməş livo gərəməş, rəfənanas 37 cm. rəfəna. Saditn rjaddezən popereg grad kuza kolassez popereg med vəlisə 25 sm., a dol 31 sm. Saditn vədmasokkez siž, medvə $\frac{2}{3}$ vədmasəslən vəli mu ryeğən, saditn qokytən, med vundystəməs mu vəvdərəskət vəli parałelno.

Kız vədmassezsə saditn avgus təlişən, to tələzzis mukəd vədmasəs vermas lezən içətik vuzokkez, a mukədəs əktasə vuzzesə, loas kallus. Ojlaqas, təv kezas vit nijə vevtən pənəd müşinən, kuzanas 5 sm.

Tulşşa saditən vədmassez, pondən vədmyń şorınpızk arşaezşa, no səvərən ləşalən pənədən vəeəma vədmən, kız i arşaezəs. Vədmassez graddez výlyń vədmən 1-2 vo, a səvərən nijə saditən setçə, kılıçə mədən pənədən rıfşa mesta.

Oz tuj kyeəvtn pənədən çələmən i parçikkezən gozumşa vez turuna setər jylətən. Etə sposozə primeqajtən toko sek, kər zəpət kadə kolə çoza jysətən kolata sort.

KƏZBŞ PŘR JYLƏM. Kəzbsən saditən toko sek, kər pondətən vəfiitn vîl sort. Kəzbs pənda setər jagəd

Әктәпъ токо sek, көрсің доспорна тоң. Үмәл пош и туssә ведәп қаркәпъ.

Әктасә jagədsә күеәт ңевид постада, да рүктәпъ востыпъ, сывәртпән сијә ләркәтасә да мишкаласә, кытәз кәзъясъ доспорна оз jansav, і сек вәлиш коштәпъ.

Med виң кадәп кәзъясъ кәзәт пonda һәddișшә ар, сиң кыз ағәп кәзәт кәзъясъ виңзька да әткоста petalә.

Кыз кәзъяссә мәдатә кәзпъ түлъснас, тә нијә хәттәтәт пonda колә stratificirujtпъ, медвъ нија ҹузисә sorlavпъ сијә uләс ресәкәп. А кыз нијә визпъ кәс мешташп, кыз ңе кеппъ stratifikacia, то кыз нијә түлъсәп кәзпъ, то petalасә нија токо мәд түлъснас, а о'лә сиң, sto сошем озә petalә.

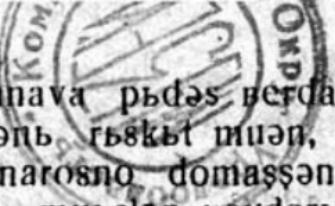
Graddez кәзъясъ пonda һәшәтәпъ сиң-зә, кыз і вед masses пonda. Nazmitпъ graddez șvezaj nazomәп оз kov.

Кәзпъ—rjaddezen, ңе еәка, borozdaokkez рұдананас кеппъ 1,5—2 sm. Borozda kolassezsә кеппъ 9—12 sm. Кәзәмәсә колә kiškavlyпъ.

Сы пonda, med graddez ez коштә, кәзәт вәрас нијә колә veitъпъ соççәм наզомәп ԛибо torfәп. Ызыт засуха kostа колә нијә kiškavlyпъ.

Көр кәзъясъ petalas да ведмас кык լистокәз, нијә peresazvajtәпъ түскъта һәшәтәт graddezлә. Kolasъя rjaddezas колә 18 sm., a rjaddez kolasas—26 sm.—Dәzirajtпъ сиң-зә. Көр ведмасsez зоржасә, сағитпъ рұшә мештаә.

OTVODKAEZӘN JЬLӘM. Saғитпъ setәr otvodkaez вәгјельпъ, tәmmezә сошем zdorovveza, кәдна pavkәпъ 8әрнаппъ ту бердас, լіçкәпъ нијә тоđilnәj kanavaokkezә, кыз тујә, то матәзьк kussoz дыңә рұдананас

13-18 sm. Liçkəm setər satsə kanava pədəs berdəs krepitənə, i sərsə saçlış vevtənə təsküt mənən, e köncəçəzsə ozə levitə, a eəsə narosno domaşşənə suvtətəm joşokkez berdə. Medvə tıbəslən vəvdərəs ez koşmə, bur ve təpələ sijə vəsnitika nəzəmən. Ar kezas otvodkaez lezənə assinəs vuzzəz, sek niyə fənsətənə mak kus berdəs.

MƏDIK sposob ot odkaezən setər Jəvsətəmən — voşa vədinas otvodkaezən, etə pır vəd kusış vermasə vədətənə una, torja vədmassez. Eta sposobıs nezək mədəs kod. Estən setər saçlış munas oz vevtlişş, a toko mu berdəs ənakırtçə da krepitçə.

Medvə açlıs kusıbs ez viqərətən vədətənə vəlisi vənəzəkəs ozza gozumnaşdırə, mukəd şinokkezəs vil vədətənəsəzis, mu berdəs ləpkətəmmezsəs, vundıbşənə. Vundavnə kolə seeəm rasçotən, med ətik setər saçsis vermişə vədətənə ne unazək vit vil vədətənə. Kəzə eməs şinokkez, kədnə pavkənən mu vərdəs, sijə ovezatələnə kolə vundavnə.

Eta sposob dırri mu berdə pırgəstəm saçokkez munas setçəz oz vevtlişşə, kytçəz pırgəstəm saçok poçkaezəs oz məccisə da oz vədmə 15 sm. vil ros-tokkez. Sek təko niyə kişkalıstənə təsküt mənən, no oz tərtə ro tokkezsə. A səvətənə vədmikas niyə okucivajtənə. Okucivajtnə kolə setçəz, kytçəz rostok vuzzəz dənas mius oz leb 18 sm.-əz.

Ar kezas fəsə vəpa vədətənə, bur vuzzəzən, niya vundassənə mak kusses berdəs da saditçənə pırşa mestaez vylə.

Kəzə vədətənə viqərəş, i saditnə niyə pırşa mesəezlə oz tuj, to niyə saditnə kolə pitomnikə ətik

кеzə kъk kezə, kolassə rjaddez kolasas kernъ ətik metra, a rjaddezas kolassə 25 sm.

A kъzi setərsə saditənъ pъrşa mesta vylə, to rjaddez kolasas kolassə kernъ 1 metra, a rjaddezas kolassəsəzə kołavny ətik vьdmassaq mədik vьdmasez 2 metraəz. Setər tujə vьd əoz saditnъ, no saditnъ-k  vuzaşəm ponda, burzъk saditnъ kussezən.

Med kusıslən forması veli praviçnəj, to sijə vьdmassə (rovegsə) k da vьdmis gozъmınas, to pitomnikas saditik  mu berdشاqas vьdmassə kolə vundъsъnъ 13-18 sm. vylə, t jsaç sylən loəlъ vokъn vil pijnəz (osnovnəj kus sattez).

M d godas osnovnəj kus-sattezs  vundal nъ zynəzzas, kus v ra piçet  vil s.

Къe m mesta kol  jag dainl , kъe m klimat i müşin

Vy bzъk veli viştal ma, sto set r oz p ov k z t s , sija v e ma çul t  t v, n elki i ы lp ojv las, no zato, set r  dd n k l  b yt zar,  dd n um l syl  vьdm n  zasus liv j mestaez n, si z k z oz-k  t rt  va, jag d ov l  j ea i oz jest  l n , ki   . Si z-z  set r um la vьdm  ul mestaez n, i es  um l z ka ojv las, k t n va mi s  e toko ko t n p, no oz jest  i v e emika sonavny. See m mestaezas set r kussez p n d n  sogavny—vevt s n   ondi ka   , n e  n i dugd  sogt n p jag d.

Kol v i t avny, rem t n p, k z t yj sc j v t  set rs  se t n jag d pondas sogavny j ea, s l  kol  jug t da so n 

di s չուտ, a burazъk ojlačas, kъtən sončtъs ղe seeəm una; sijən setər kolə saditńpъ oṣta ղe vuzəra mestaezben.

Medbur mušin setər pondə ləddiqişşə keknı su-glinok, a pesək vyləp əti jagəd oz vədmy.

Setər լսակ ղe şəd mušin.

Şəd setər siž-zə tujə saditńpъ plodovəj sad rja-dez koləsə, no oz kov vəgjyńpъ seeəm mestaez, kəd-na pъr նuzər uvtən, kъtən kussez kət i vədmyńpъ pndasə, no jagədbs loas səma da i jeeə.

MU UZALƏM. Şəd jagədain plantacia vermas ovnъ dasvit, a to i unazъk vo, kъpym vyeəmtzъka ləşatan musə saditan ožas. Mu kolə pədəna da vi-ra gərgńpъ, a kъz esə gəran vilsa.

Musə setər vədmassez uvtas kolə ləşəfńpъ gozyn-şačas, a esə burzъk loas, kъz sijə vyeəema nažmitan, da kъz kəzlan kyeəmkə korqəploddez.

Gozym kostas tıuňs ղevzə, jog turunsə vesətənъ, medvъ ez şelitçə setçə vrednəj naşekoməjjez da med jog turunńs ez izə:t musə.

Nažmitəm

Kъz setər pondə jıvnъ uməla da jagəd pos-namə, musə kolə nažmitńpъ. Saditanəzzas musə kolə nažmitńpъ. ղe şvezəj nažomən, a parqikis şəd mušin-ən. Nažmitńpъ tujə omən, a tujə i saditan jamaokkezsə tóko. Organičeskəj nažoməsə ətik geクトuras kъskalənъ 60 tonna, a to i unazъk Şəkət lakaşana mušinə tujə kuim tonna tırunda kъskavńpъ izvəş, sija ղevzətə musə. Tujə nažmitńpъ i miñeraleñnəj uđovrenqnoezen.

Setər vundaləm

Къз въльпък вѣлі vištaləm-ni, medbur formaen-promysleninoş ponda l ə kustovəj forma. Въеəma dozirajtəm kusъn kələ vədmən pъ 10-12 къпът sat kuzanas ne ətkodəş. Nol v sa jagəd kus vъльп, jagəd sogmə jeeazъk i posnitzъk. Medbur gыriş, da una jagəd sogmə ətik da i.ьk voşa vədmassez vъльп—eta şəd setərlən, a çoçkom da gərd setərlən kъk-kuim voşa vədmassez, etaşaŋ i kolə tədnъ kъz i kər vundavnъ setər. Medvъ voşnъ bur urozaj, kolə vaz setər puezsə veznъ vil setər pu zən. Kər saditan setər pu aslas pыrsa metəa sija vuzşaŋas lezə vil vədmassez, a etna vədmasseziş vəd voə kołç-cənъ 2-3 vъpazъk vədməs, vazzez tuəj, kədnijə vundaşənъ sъmdaən-zə.

Vundavnъ vaz lisnəj zaezsə kolə arnas.

Vaz setər pu vundavtən kuza mu berdşaŋas zaezsə kołnъ oz kov, siž kъz zaezsəs coza vevtlişənъ njeən da lis jnikkezən, k tçə զевшишənъ vəd kod vreditellez.

Vaz plantaciaez viłdəm

Ovlə siž, kər jagəd kustarqikkez dəzirajtan iməla, setən dүgdə jagəd sogmənъ ozzъk stokşa. Къз plantacia avu vaz, a tołko lezəm dəzərtəg, seeəm plantaciaesə pozə esə kernъ siž, med vəra jagəd sogmis. Eta ponda kolə kernъ vot myj: vaz koş məm setər puezsə kolə vundavnъ. Pъekis setər sat- tezsə siž-zə kolə vundaynъ, sijən medvъ pъekas una- zъk şuris sqndi da yozdux.

Къзі-жә Vaz setər puež viļiš ož pižeta, to sek kussə kolə vundısnı mu berdətjas, medvı shəd godas vermisə petnič vil petasokkez, livo setər pusa kolə sedtınpı, da saditń vil setər ru.

Kər puez vajətan porjədokə, kolə vižətnı i kyeem muşinı, kədijə kolə vñeəma ǵatjırpı da nazmitń. Tujas nəz nińpı ne tokə nazomən no i iskust-Verińej udovgeçnəzən, vñeəmzék azota udovrenno, sijən med çozzyka pižətisə vil vñdmassez.

Bvdəs, gərd da çoçkom setər gəgər uzeş da dəzifajtəməs seeəm kyz i şəd setər gəgər, tokə viļs vot məj:

1) Gərd da çoçkom setər əddən kylanı puez pıfşa mu ułəsə, kyz mu əddən ul, jagədəs setər pu vylas sişmə, sijən gərd da çoçkom setər kolə saditń vyləzék mestaezə.

2) Gərd da çoçkom setər vot oz verme vñdmən pı vñzəraipı, nyıla kolə oşta vñzərtəm mestə.

3) Mu berdə gərd da çoçkom setər avı trebovalələnəj. Sija pındas vñdmən i koknıt i şəkət mu vylınpı, medvı tokə vəli sija ułs da pitələnəj. No medbur muən etna setərrez ponda ləddişə şəd-muşina suglinok.

Setərlən vreditellez da nı' et pessəm

Əddəm eäka setər plantaciaezlə uşkətçənń kyeem nevid vreditellez, kədnə kyz loşə əddən una, to nija pondasə padmətń ne tokə vñdməməsə, no i jagəd pondas sogmən jeeazék, a tukəd rıras i

въдсен plantacia въвсіс setər puez кошмəпь. Sijən əddəп въеəта колə viзətəпь setər puez şəгəп, i kъз toko javitçasə vrediteлlez, kolə sek-zə poñdьпь пъкəт pesşəпь.

VEZ SETƏR TOJ. Setər toj loə lis uvderreza\$, kъti\$ i çupkə sokkezsə, mejsan lissez katlışəпь, keł-dətəпь da kişşəпь.

Kər setər toj loas əddəп una, da esa tom plantaciaez vъlyп, vil vъdmasokkez vъdmъпь dugdəпь, lis katlışə, kełdətə da usə, a sъvəiпь vъdmassez koşməпь. Mukəd pъri\$as setər puez vъlas kiňitçə jablok toj, kəda pordi\$ə vъdmas jъvvez vъlas.

PESSƏM—prıskajtəпь zelenəj małeg rastvorən, sъlətəпь va\$п 400 gr. zelenəj małeg. Si\$-zə tujə kiškav-ny tabak vaen. Boşnъ 800 gr. maxorka lissez, pukty-ny vədra tъr va pъekə da pizətəпь setçəz, medvъ zъпьп pakmis.

Kiškaləm ožas tabak vasə kclə razvoditəпь kъk vedra vaen. Prıskajtəпь tujə luvəj kadə, va eta bez-vrednəj.

VEZ KRĘZOVNIKOVƏJ PIŁI\$BЬK. Liçinkabs eta vrediteлlən torjətçə əddəп zovokən. Sija ze-nət kadən sovsem kusətə plantacia, kəda və-təп ղe\$ki i kərtaləm jagəddez kişşəпь i kusttez sogaləпь (podrobnəj gizəm eta vreditel jylis vižətə „krę-zovnik kultura“ razdelis).

PESSƏMLƏN SREDSVO—kustarñikkez prıskajtəm svejnfurskəj zelenən i 2 zolotn.. (8g.) zelen i 4 zolotn. (16 g) negasonəj izveş.ətik vedra ya vъla...

ƏDDƏNZЬK VREDNƏJ ŞTEKLANICA. Kəda pan-taşlə vaz plastiñkaez vъlyп. Guşenica sijə şoje, pъ-

rə za sərə, təyşan mədbərijaes ղəvnəən koşməni. Guşenica ələm pozə çozə azzınp, siz kəz sałtez morsıltçəm kodəş; səvərən sija as vəras koğə oştaokkez, kədna unazıksə ovlənə uv pədəşən. Döl potkətəmən ovnariuzvajtcə rud şerdcevinə, sişməni, i etə şerdcevinən koknita pozə azzınp ղəyzət guşenicaəs. Olə sija zaezas juqşaŋ mart təlişəz. Sylən şerdcevinə şojəm tunə vlyišan uləz za pədəşəz. Guşenica, kər loas əvəzək, kerə vuxod ətərə; zagənik kerə sijə i katlışə. Maj təlişə seeəm zaeziş levalənə vavbvvəz şakəj borddezaəs. Pəzsəm vəgyp niya kołtalənə ղəyzət kołłez, krepitənə niyə sałtez vevdərə. Juq təliş pon ən etə kołłeziş petənə ղəyzət guşenicaəz, kədna kerənə oştaokkez i rıgənə vil satəz sərə.

PESSƏM kerşə əykəm sałtez vundaləmən, kytçəz oz lebzə vavbvvəz, i niyə sołəmən.

EBTOVIDNƏJ TOJ I BƏZA ÇUTKOD GAG. Peşşəmlən meraez niya-zə, təyş şteklañicakət i bur urox plantacia şərən. Etna vreditellez sogmənə vaz sałtez vlyen, kytən plantaciaez.

SETƏRLƏN GAG (PJADENICA). Sə javitçikə setər puez preskajtçənə svejnifurskəj zeleşən.

Etaşsa, jagəd sogmikə plantaciaesə kolə kranit-nə javyrrezşan, vorovejjezşan i şedkajjezşan, kədna eyguvjanıb nə soça əykətənə urozaj.

GUŞENICA UŞKƏTÇƏMŞAN destvi[nə] sredstvoən loə izveskovəj vaən preskajtəm.

Əak sogətbez

Мыј вайпъ əak paražittez jılış, to setər ponda medopasnəjəs əakokkez, kədna olənpъ korrez vılyp una uçətik şəd şera pjatnoez. Kər etna gagokkez javitçənpъ setər korrez vıle, to korrez ozähl uşəlpъ, myj vlijajtə kəz vıdməmlə, siž-zə i plodonoseñdo vıle. Nъ javitçikə kustarnikkez prıskajtçənpъ bordıvskəj zədkoşən. Etasşa rekomenedujtə vıdəs uşəm korrezsə əktəm da sotəm.

SETƏRLƏN SORTTEZ

Şəd setər

1) BANG-U p—anglıjskəj prisxozdeñnois, sort urozajnəj, jagəddez gərişəs. Əddən vı imə.

SƏD LIA—jagəddez sukaəs, svitəvtəlpъ, gərişəs, kuz kiştiez vılyp. Posnit jagəd sovşem oz ovlı. Jagəddez krepıta vişşəlpъ kiştiez vılyp, myj şetə vozmoznəş əktəlpъ, kər vıdəs sogmasə-pi. Plodorodnəj sortlən puez ne ızytəs ne uçətəs. Medgəriş so:t jagəd şərti.

NEAPOLITANSKƏJ—vinogradlı. n poroda, no kora əddənzsəksə ul mu.

Gərd setər

GOLLANDSKƏJ GƏRİŞ—jagəddez gərdkod çoc-koməs. Jagəd kiştiez ne ızytəs ne uçətəs. Əddən

въдмә, уроzaja, визә-una шиноримmez i nazvaqnoezi.

VERDERSKЕJ GЕRD—jagəddez гырышес, əddən
çeskyləş, kuz kiştiez vılyo. Bu əddəni urozajnəj, BUR
ƏTLAÑN SAQITƏM RÖNDA.

Çoçkom setər

COÇKOM GOLLANDSKЕJ—jagəddez гырышес,
vezkod - çoçkoməş Kiştiez ne kuzəş ne zepytəş.
Əddən въдмә da pijavə.

COÇKOM CARSKЕJ—medbur çoçkommez kola-
siş, jagəddez гырышес, neznəjəş, sovsem juqtəş (proz-
raçnəjəş.) Kərbs çeskylət. Sort urozaja.

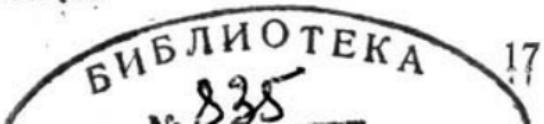
Urozajlıs gektaris vsredqem usə 6500-8000 kg

Къръзовник

Къръзовник—не ьзът kustarnik, зепътик koresoka
gəgrəsa korrezən. Къръзовниклən sattez prostojəş, jy-
vaəş neto kuimpeleşəsaəş, kəda loisə kor sъpprezə,
въдмəməş korrez vəryo.

Kulturañn izvesno una kъrъзовниклən sorttez, kəd-
na torjətçəpə volkyttez vylə da gənaez vylə. Въd et-
na razdelleziş vişə sorttez gərddezkət, zelonəjjezkət,
vezzezkət i çoçkəm ploddezkət. Formaən nija torjət-
çəpə: gəgrəsaez vylə, ovalnəjjez vylə, ełlipşiceskəjjez
vylə i s.o., bzdanas—uçəttezə, sərəftelezə, ьзъttezə i
əddən ьзъttezə.

Къръзовник loə əddən prixotlivəj въdmasən klima-
tiçeskəj uslovijezən, setərsa.

Giriş ploda sorttez oj ladərən, təzdişənə morozzeziş, sek kəz içət ploda sorttez svobodnəja çulatənə uş jeeə ləmtə təvvez vevtətgə, no krəzovnik oz vermə ovnə zarrez kostə i zasuxa kostə. Sylə mestəs kolə jugət, no ne təməda ne zar, medvəs sondi luçcez ez sotə. Eta priçina şərti lunladər sylə opasnəj. Oş ləmtə syləm da sondi sotəm etəəm mestaez vələn əddən zoramə vədməm, kəda i sətəg sylən oş loə. Vədmassez oz polə moroziş. Krəzovnik uvtə mesta kolə sovşem oştəə, siş kəz jagəd sogmikə krəzovniklə kolə jugət.

Krəzovnik siş-zə, kəz i setər, korə ənevna va mesta, no sija med vəli ne əddən va, siş kəz krəzovnik oz vermə ovnə mu vlagə izvıxtokən, təyjsən ne toko neznəjjəz, no i prostoj sorttez kənətənə.

Med vəlisə bur ploddez i obiñnəj plodonoseñneoz, krəzovnik kora mu vüra da pədəna ovrabotanajə. Kolə kaçavnə, sto krəzovniklən vəd sort burzəka vədmənə suglıqistəj mu vələn, kəda koknita lezə mu uvtə va. Oj ladərən, kytən vazək mu, rəqə krəzovniksə kultiviruјtən i koknitzək muez vələn.

Krəzovnik uvtə mu nazmitikə kəskalənə ne toko pažom, no i miqerałnaj udovgenno. Nazom teçsə arən mu garjəm vərgən vədmassəz kolasən, kəz eta kədəs çulalas, to oş tulısnas.

Saditəm

Saditəm kerşə arən neto oş tulısan, rjaddez kolasən med vəli 2 metra i rjaddezdən—2 metra. Krəzovnik saditikə kolə vişətənə sijə, medvəs puez ez

vələ əddən rədəna saditəməş. Rədəna saditəmməz vədmənə zəltə, satəz nylən vevtlişsənən qıeən da lisajnikkezən, i niya pondənən bogavnə. Saditəm vərən kolə ryr kişavnə, a kəs mestaəz vylən kolə musə vevtənə puez klasət vəsnitik slojən pəzəmən nazmən, medvə tu sajəvtçis ənvna jugutış. Saditəməs açəs kerşə siş-zə, kyz i setər saditəm.

Kıxovnik dəzirajtəm

Kıxovnik kolə d'zirajtnə siş-zə, kyz i setərəs. Kıxovnik plantaciaez vylən tu med vişsis şəd par uytın i ovjazaşələno kəs poraə əddənzək kolə musə təxliştnə rədənəzəka kıxovnik plantacia vylən arən i tulşən. Siş kyz kıxovniklən satəz oz vədmə veşkyla vylvan, a ovlənə tıskıraəş—kuləməş, i setən-zə eməş kojuçkaez, tıj mukəd pırşıs şəktə kussez dəniş tu ləşətəm, tı tu garjii.ə kus-satəz lebtənə vylvan i kərtalənə zguttezən.

Nażmitəm

Kıxovnik siş-zə, kyz i setər, nuzdajtə vbd loəm vevdərşa tu nažmitəmən, no prevosxodnəj da oçütütelnəj rezultatbez iskustvennəj udovgeçnəz rırtikə ovnaruzivajtçənə. Siş-kə azotistəj udovgeçnə, naprimər şerno-ammiacnəj sov kclə tulşnas o3, siş kyz şorən nažmitikə kıxovnik əddən vədmə gozum rotən, i tıjşaq rovəggeən dreveşina oz jesť jopşənə,

і тәвнас сеңәт ровеггез күптәнъ. Әффәнзәк етә колә виژәтпә англіскәј ңеңәј sorttesә наζmitikә.

Vundaləm

Көзөвник сиž-зә, къз і setәr, нуздајтә pravilnәja vundalәmiš. Әтласа saditәtпын көзөвник vospitvajtә pu formалын.

KUSTOVӘJ FORMAЬN въд pu вълып коһәпъ це unazъk 10-12 bur sattez, siž къз medъzъt jagәddez i unazъk, sogmәпь кък і kuim voşa ровеггезъп. Medвъ polučitпь bur urozaj kolә въд voә kernъ pu viлdәm, въд vcә vaz sattezә çapkavnъ, a kәdnа tujә koлççәпь viл sattez, a mukәdьs, kәdnа въdmәпь vuzshaqas tozә çapkişşәпь. Viл ровеггез, kәdnа koлççisә vazzez tujә zendәtçәпь $\frac{1}{2}$ -әз aslanъп kuzaish, sъ ponda medвъ cozzъka sogmisә bokiш sattez.

Vundalәm kerşә jagәd boštәm вәгъп, ңето оз arnas, a viшпь tәlәз oz kov, siž къз dreveśinâys оз vundalәmshaq topamә i вира Jonmә jugъtshaq da ruşan.

Pu izvodaşәм da plodonoseñpoez ңе vižәtпь nazmitәm вълә kerәпь viл plantacia, a vazsә çapkә. пъ.

Jylәm

Көзөвник вуръка jylә otvodkaezәn okucivajtәmәп, къз етә mijә kerlim setәr şerti,

Кола казавпъ, sto кръзовникләп отводкаез не сиз соза вузшаләпъ, къз setәrlәп, тыла ту бердә каттишәм саттез кръзовникләп шетәпъ вира вузшаләм виl ровеггез не соца токо мәди vo kezә, кәр пija торјатçәпъ там рuez дынсан.

Кръзовник плодовитәj pu полуцитәm ponda, къеәт въ ez lo sortlәп каchestvo, pozә rekomendujtпъ ru-ez petavпъ кәзәм кәзъсәп. Кәзәммез тәдръя as kadә тәдрәв saditәmmez, kuimәt voe vermasә-ци шетпъ urozajjez.

Кръзвник кәзъс кәзәм burzъk kernъ sek-zә jagәd әktәm вәрьп, esә gozumnas, s.-k. оз кәзикә түкәд кәзәммез pervәj-zә gozumъп әффәп въдмәп i vermasә niж peresadij pitomnikә.

Къзи-zә poшев kerşә tuльеәп stratiificirovannәj кәзъсәп, то пъ petalikә—petalәmmez podvergaççәпъ зелонәj pikirovkaәп.

Кръзовникләп vредитељез

Кръзовниклә къз i setәrlә, uskәtçәпъ гүшеңicaez: кръзовник pjаденicaez, setәr mollez, кръзовник met-licaez, a siз-zә piлиsъk լiçinkaez; кръзовник tonkous соца uskәtçә şәd piлиsъk da кръзовник lis шоиш.

Fessәm пъкәт kerşә inşekticida pryskajtәmәп rъ-дъна garjemәп, kor әktәmәп da sijә sotәmәп кръзовник pjаденica vijәm ponda. Tojjez vijsәпъ tabak otvarәп, karaşin әмулшиаәп neto kvaşenaәп.

Vaz, lezciшәм plantaclaez вуып i umәla dozi-rajtәmъп кръзовник саттез вуып sogmәпъ scitovәj

tojjez i zapjataja kod gag. № javitçikə zarazitçem sattezsə kolə çapkaçnır.

Kıxızınlıqın eak sogəttes

1901 voşaı kıxızınlıq vılyıp javitçis vil eak sogət, loktəm Amerikaşan, kəda çoza paşkalis vıbd sekşa Roşśia paşa, kəda vıbdəs urozajı jagədliş eıkətis. Eta sogətts seeəm, sto korrez vılyıp, rıvvegez da jagəddez vılyıp loə çoçkom pızkod nałot.

Çoza eta nał tıls rəmşalə i loə rıdkod, kerə eəka katlışəm. Jagəddez, kədnə vılyıp zoramə nałot, dugdənəz zoramnır, morsbtçənəz, loənəz qegołnəjən i uşənəz siž, sto çoza puez loənəz kusəş, nı vılyıp oz kołçə ətik kor i ətik jagəd. Izvodaşənəz i tozirov beggez.

8 gətəs eta susə Amerikanskəj müçnistiş kıxızınlıq rosaən—sferoteka (Spnaerotneca Mors urae); nəvətçə sija sporaezən tələn, kajjezlə da naşekoməjjzələ əddən çoza, porazajtə etijən kər siž-zə şəd da gərd setər, no mədik kulturaez vıle da dıkəj vıbdmassez vıle oz mun.

Kız eta sogətts myççasısi sija voiş vəz povtorjatçə i oz əs.

PEŞŞAN MERAEZ. Kız toko kytən sogət javitçəcis, kolə əktənə korrez da jagəddez i niyə sotnır, i siž-zə vundavın niyə poveggezsə, kədnə vılyıp ja itças koriçnevəj nałot. Koşməm jagəddezsə oz kov puez vıle kołnır, siž kız niya uşalasə i loənəz pərəs oçagən, siž-zə i uşəm korrez qəlo puez vılyıp kołçəm izvodaşəm poveggez.

Не виژәліп әкімлі, штаки үна коррэз да жағәд-
діләз күшсөп. Бүр көрнө араң рuez гәгәр гарjem
шіjен, медвь үеңтүпъ тиңән үеңдәргөн jagәddezsә
да коррэzsә.

Озға тұлсын, роçка лезәтәз, колә сат्तеzsә прыс-
каjтпъ **zeleznaj kупорәs rastvorәn**. Eta ponda
всшsә 400 gr. зеңзәj купорәs i kizertçә әтиk vedra
ваын. Кызі роçкаaс pondәtçә лезчишпъ ңето лезчишs-пi,
rastvor прыскajтпъ oz tuj, siз-кыз vil petassez kulәп.

Кыз токо vil коррэz тұлсынас pondaia лезчиш iе,
krъzovnik puez prыskajtçәnъ 40 gr. şernaj peçenәn
(serqistaj kalij әтиk vedra vaыn). Rastvor ләшәtlikә kolә.
boşпъ şvezaj şernaj peçen, keda әddәn duka; kra-
nитçә sija bankaezъn, kедna tupkalәmaş ştekloa
probkaәn, a to әзә sylәn dejstvijo.

Езә виғзъk şernaj peçen tujә vižпъ sija-zә pro-
porciаын, polisulfid ңето morstus rastvor. Gozumәn
prыskajtәm kolә kernъ raz mәd, въd ćas lun вәrti,
dugdьnъ леçitnъ kъk ңеделәn озъk jagәd sogmәtәz.
Krъzovnik vyriskaәn uvlekajtçъnъ oz kov siз kъz
koknita pozә ryntпъ etә sogatse.

Krъzovnik gizikә kыtiş въez vәv i olә vižәtпъ
biđes ьзтәm puezsә, vundavnъ i sotnъ sattezsә,
kедna вуын em koriçnevej vojloçnәj nałot.

Sađitәm вәrъn, sija-zә arәn ңето mәdik озъa ту-
lissәn, mavtnъ sattezsә зеңzәj купорos rastvorәn.
Sorttez krъzovniklәn әddәn una, no niјә vištavnъ
mijә og pondә.

Krъzovnik вуlә uşenpъ mәdik eak sogattez, kед-

nija bordoskaj zydkoson puez pryskajtikə coza kulənə i eoz mesajtə urozajlə.

Urozaj vsrednem-9 000-11 200 kg. gektaris.

Maļina

Maļinalən vuzzez əddən vettvistəjəs, muə gorizontalnəjəs **bon kodəş**, una voşaəş mukəo mestaezən kattışənə pridatoçnəj poçkaez, kədnaiş vədmənə nadzemnəj röbeggez. Medożza voyn etna röbeggez kolççənə turunaəş i eoz paşkalə, a vədmənə toko ətik korrez. Mədi vo kezə etna röbeggez loənə derevjanıstəjəs i **obrazujtənə** zənətik zəlonəj sałokkez, kədənə nuətənə korrez da əriżzez.

Korrez **oçerednəjəs**, çereskovəjəs, ulışsez nepar noperistəjəs **5-7 koraəş**, vlyişsez—trojçatəjəs. Vevdərşanas korrez kusəş, uvđərşanas vəsnitik çoçkom **kod**—vojloçnəjəs.

Ploddez koknita torjatçənə **koniqeskaj** cvetoloz dəniş, sulalənə ətamədkət vədməm **koştankəeziş**. Bəd koştanka nuətə as vylas ətik koşməm stolbikən, tylşaq ploddez tədalənə **volosatəjəs**.

Maļina vədmə vuzzezən, no vozzəz sylən ne seeəməş, kyeəməş setərlən da krızovniklən. Setərlən da krızovniklən ştebelles rijalənə una voez, a maļinalən ştebelles kük voşaəş. Medożza voas vədmənə təko vədmən ştebellez, i məd vo kezə niya şetənə jagəddəz i səvərgən, ar kezə sovsem koşmənə.

Пүлән емәş una вoşa vuzzez, kәdnasаn i вydmәnъ mәdik vuzzez әddәn paşkыt vuzaәş.

Pridatoçnәj vuzzez тиә рyгәпь де рyбына i ри-шан ңузәтçәпь вyд ladәrә. Kužaәs pыlәn вydsәn zavişitә muşaң da nazmitәmşaң. Umәl ти vыльп vuzzez pu dыnşaң ңuzalәпь ылә kossыпь вurzыk şojan, вurzыk ти vыльп vuzzez зепытзькәs.

Vuzzez vыльп ровегgez loәпь gozum ромъп, koлççәпь тиә mәd tulbsәз i tokо soççыka arәn рe-тәпь vevdәrә. Etна ровегgez kәr esә ти рyекъп, sek korrez esә aviәş, по pыlәn pjatnaez emәş-ni çoçkom cesuja kodәs.

Seeәm sostоjaqpoп ровегgez tәvјәпь ти рyекъп. Tulbsәп nija pondәпь çoza вydmъпь, рeтәпь ти рyekis, vezәtәпь i pәrәпь vez saтtezә korrezәn.

Avgust tәlişbәn әтиk voşa saтtez вydmъпь dugdәпь, puşalәпь, çapkalәпь korrez i siз tәvјәпь. Mәdik tulbs kezә tәvјәm ровегgez kъз kuzanas, siз i kъ-зanas sъssä ozә-ni вydmә, a шeтәпь bokiş saтtez.

Ровeglәn da koluçeşlәn rәmъs zavişitә sortşaң.

Maжina çvetitә juп tәliş рomъп. Eta kadә öz-ni kъntly i urozaj loә nezelі una mәdik oz çvetitan sa-da вydmassezlәn, kъз, naprimex jablok, jagәd i s.o.

Çvetitәm вәгъп tәliş bәrti loәпь medozza jagәd-dez no çvetitәm шo esә kъssә, siз, sto puez vыльп pozә azzыпь jagәddez i çvettez.

Kъk voşa ровeg kokni'a tujә torjәtәпь әтиk voşa ровегşan, siз kъз sylәn bokas una saтtez, vevtәm çorxt korәen.

Jezevikoobraznәj maжinaez ne siз sokaәş da aro-matiçnәjәs, kъз nastojassәj maжina.

Maļinalən sorttez rəmən torjətçənə gərddezə, şəd-dezə da vezzezo.

Bvd etna sorttez kolasiş ızyt vçimadço zasluzvajtənən gərddes. Neznəjzəkəş loənə vez sorttez, kədnə ləddişənə dessertnəjən.

K्यeəm mesta kolə maļinainlə, k्यeəm klimat i muşin

Klimat şərti maļina loə nezək prixotlivəj.

Maļina pantaşlə vərrezən medva mestaezən Ural-ən da Şibirən.

Kulturnəj raznovidnoşsez maļinalən loənə dikəj-
əssə neznəjzəkəş, tyla mukəd sorttez ne təko oj
ladərən, no nejki i sərat Roşśiaən korənə zassıta.
Esa əddənzək çuvstvişənəjəş morezzez dənə vədəs
jezevikoobraznəj maļinaez, əddənzəksə şəd ploda
sorttez.

Morozsə əddənzək ərəpitənə Usanka, Marlboro i
Fastolf. Mukəd sorttez maļinalən çuvstvişənəjəş.
əddən zar dənə da kuz zasuxa dənə. Maļinalən zas-
sıta morozzeşsan oj ladərrezən Uralən kerşə arən
rovbeggez tıskırtçəmən mu vevdərə i krjuçokkezən
krepitəmən qeto ətik vəldmas mədik vədmas vərdə
kərtaləmən.

Sijən ləmən vevitəm vədsən zassisajtə morozşan
puez. Maļinasə burzək vədińnə kus mestaezən.

Maļinasə kultivirujtnə pozə ne toko rovnəj mes-
taez vylən, no i kerəssez vylən.

Maļina ne zək trebovatejnəj mu ponda mədik

jagəda kustarňikkezşa. Sija vëdmə kъз pesəka mu vъlyп, siž i glini mu vъlyп. Marļvogo ьыгъыка vëdməni pesə'a mu vъlyп, a Superlativ i mukəd vëdməni upazıksə, svjaznəj—glinistəj mu vъlyп. Navüdeñoeziş kerəm seeəm zaklıçenqo, sto əddən vëdməna sorttez burzъka plođitçənъ kокнitzъk mu vъlyп, i uməla vëdməna sorttez burzъka plođitçənъ svjaznəj koknит mu vъlyп. Jeeazıksə mu vъlə prixotlivəjən lənъ jezevikoobraznəj maļinaez.

Maļina musə rađejtə qevna uł kodə, siž kъз əddən kəs mu vъlyп ruez koşmənъ i pl ddez uşənъ, əddənqъk rozə kažanpъ koknит mu vъlyп.

Maļina jyləm

Maļina jyləm kerşə şakəj sposovən:

1) pu torjətləmən, 2) vuz otpryškaezən, 3) vuz kusə' kezən i otvodkaezən.

PU TORJƏTLƏMƏN maļina jylə soçşyika i sek, kər vaz plantacia vuzətçə vił mesta vъlə, no i eta sluçajъn torjətçəmən jylənъ tokо nija sorttez, kədnə oz şetə viž pryskajtəm qeto kerənъ niјə əddən nua.

VUZ OTPRYŠKAEZƏN JYLƏM. Kъз izvesno, una maļina sorttez şetənъ una vuz otpryškaez, kədnə kerənъ as sobstvennəj vuzzez. Etna otpryškaez, torjətəməş mam въdmas dъniş, niјə vił mestaə saditəm vərgъn, çoza zoramənъ i kerənъ vił, vъla vuzzez.

Viştaləm otpryškaez torjətikə kolə sobluðaňtъ ost roznoş. Nekər cz kov letni vuz otpryškaez, kъз

etə kerənə mukəd sadovnikkez, ož dumajtə sijə, sto seeəm sluçajın niya koknita çegənə vuzkət ətləasəm mestaez dənət i eməş ne una moçkovatəj kores kez. Otrəskaezən mağina jyləm vermas kəşənə tulşən, gozumən i arən.

Mağina saditikə ştevəllez sylən zendətçənə $\frac{2}{3}$ vylən kuzaş i toko pəroşlevəj zəlonəj otrəskaezlis vundaləm pozə ne kerən.

Şevertən pu küləm procent tulşşa saditəmən oza voşa otrəskaezən ovla ızt, a plodonoseñə primitəmlən ləzə ətik voən vərgyozb, gozumşa saditəmən zəlonəj turuna otrəskaezən.

Kolə viştavnə, sto mukəd mağina sorttezlən viza otrəskaez loənə əddən zelxta, estən jyləm kerşə vuz çerenkaezən.

Estən mağina vuzzez vundaşşənə pəyzət torrezən kuzañas ne unažb 4-7 sm-şa i saditçənə suraləm mu vylə. Kızı vuzzez vundaşşənə arşan, to niya kra-nitçənə jaşıkkezən ul pesəkən, kədənə olənə guvən, neto garjişşənə kəs mestənə oşta gruntən seeəm vuzzez təvvəltən kerənə kañus.

Tılsnas krañitəm vuzzez saditçənə nažoma grjad vylə poperjosnəj borozdaokkezə, rədənanas 4-7 sm. Vuzzez borozdaokkezən teççənə ətaməd dənşan 7-9 sm. kolasən.

Saditəm vəgən borozdaakkez tırtçənə nažmitəm miən, kəda qevna topətçə, medvə tu bura pavkis vuzzez vərdə, a səvərən kişkaşşənə. Etnə grjaddezsə kolə kə kənitika sajəvtənə sondi sajsan. Viştaləm jyləm sposob şərti mağina vuzzezsə pozə vundavnə i tulşnas, siž-kə vuzzez, təvnas pesəkən bura kra-

һітемінез, тұлсын қарастырғанда үздік ведмәп, ңеzeли туlessа вуззез vundaləmsha.

Мыж вайтпъ жеzevikoobraznəj мајина жылш, то сија оз set вуз отprykskez, сија жылә vevdəriş ровегgezən.

Eta ponda muəz ulə lezçisəm ровег көңесcez mu бердә kerəпь i səvərəп koknitiка kuçitəпь. Jyləm eta sposobən kerşə sek, kər vevdəriş ровег көңescez pondəпь көзатпъ да katlışпь. Vuzşaləm otvodkaez mam vədməsən torjətçəпь i saditçəпь natodilnəj grjaddez vylə vo kezə, neto kъk vo kezə kъtən nija i vospitajtçəпь рұrsa mesta vylə niјe saditəməz.

Maјinalən kultura

Castəzъk otprykskaezən мајина жылкə том vədməsez saditçəпь рұrsa mestaez vylə, mədrəvən gotovitəmtəg pitomnikып, мыж viзə assis znaçenqо séeəm onoseñп ып, sto puez pondəпь şetпь jagəd voen neto kъkən oззъk.

Kulturaып мајinasə unazıksə viзəпь sondi jugər dejstvo uytyn.

Musə mədrəvən burzъka ovгаваувајтəпь рұdьpanas 30 sm. zyrreziş i burşətəпь şispuən. Saditəm kerşə arən neto oз tulysən, no burzъk arən, siž kъz мајина вуззез zoramənъ əddən oз tulysən. Saditəпь vədmassezsə nevna рұdьpızъka, kъz niјa vəlisə oззъk i mu vevdəriş sattez vundaləpъ 14-20 sm. vyləna. Seeəm vundaləm kerşə sijən, medvъ körпь şilnəj ровегgez, kədnalən въ mədi vo kezə sogmisə jagəddez. Kъz vədmassezsə kołпь vundavtəg, to jagəddez-

şə mədi vo kezə ղevna poluçitam, no vərə qazmassez oz şətə poveggez, i mədi vokezə koççəmə jağədtəg.

Vuzzez vundaşşənə kokçılıka, əddənəzəksə set, kytən eməş çegəmmez da eýkəmmez.

Medvə vünsətən vədməm i kraqitnən muş vlagə, bur və vəli saditəm vədmassez dənə teçnənə nažom şeto sişpu i ne pavkətçənən vədmas berdə.

Saditikə kolasəs şetçə 2x2 metra.

Ural ojladərgən arşa saditikə, kyz və oz sija ez kerşə, mağlina təv kezə oz jestə kernə vil vuzzez i sijən často kypmə. Sijən etna mestaezən burzık kad mağlina saditəm pondə ləddişşə tulıss. Vezərtana, sto tulıssşa saditikə mağlina med vəli saditəm oższık, mədənəz suikə oższık sija kadəz, kər sija vərzətçəs vədətənən.

Jezevikoobraznəj mağlina burzık saditnən oz tulıssən, siş kyz arşa saditəm morozsə oz radejt. Siş zə mağlina pozə saditnən gozumən jul təlişə, gozumşa otprüskəezən, kədnə məd vonas pondənən əddən pijavnə.

Tulıssşa saditəm vərgən vədmassez əddən kişkaşşənən, a mu şədətə posnit pəzsəm nažomən, kəda setən-zə loə udobrennəoən əddənəzək gov mu vylən. Nažmitəm mu vylə saditikə jamaezə nažom cəz teçşə, a to sija əddən pondas vədətənən i səşən təv kezə niya cəz jomtən płyşən i kypmənən, sijən seeəm mu-əz vylən saditəm vərgən oz rekomendujtə nažmitnən, a rıxlajtənən, etə sposobstvujtə kraqitnən mu vlagə, kəda kolə vədmassezi. Ətlən səkət çapkişşə jog, a pıkkət ətlən çapkişşə i prijut vreditellez pondə.

Nazmitəm

Maşına seeən-zə vədməs, kədəna dyr olaşın efi məstaçı (15 vəz), təyşaq mu pukşə, topamə, sijan i kolə vəd vəz tulsən i arən razrəxler no. Gozumən jog vesətikə, kerşə koknütik rəxlepə) zırən nəto motəgaən.

Maşına kəpəmkə kad vərti pərşa məstaə saditəm vərəyi loənər puez bura zoraləm vuzsezən, kədəna ədəfən koştənər mu i sijə novjənər, sijən med poluçılıp bur urozaj, musə vəd vəz kolə bura nazmitən.

Burzık nazmitəmən maşına ponda kolə İddəpən ne əddən pəzsəmən naçom. Şvezəj iżasovəj naçom loə vrednəjən, siž kəz ozählən kolən puez kəlasə təv kezə, seeəm naçom loə rassadnikən şakəj miliha vreditellezən.

AZOTİSTƏJ UDOBREŃNOEZ. Burzık udoverenqəoən İddiışsə şerno-ammiasnəj sov, kəda 1 hektar vylə kəskəşə 0,25 tonna. Kəskavın azotistəj udoverenqəoən kolə tulsənən ożzık, poçkaez lezəməz, şorənzyk kəskaləm vərən azotistəj tukovvez maşına gozum rapıb əddən vədmə, təyşaq puez sek kəpənəpən.

Azotistəj udoverenqəoən primeqaççə sek, kər maşına puez uməla zoralənər i kər mu vylən abu azot. Pəsəka mu vylə bura dejstvujtə koska piż, kəda mu vylən vişə dərzik, qezeли coza mu uvtə pəriş cilis-kəj şelitra.

FOSFORNO-KİSLƏJ UDOBREŃNOEZ. Eta udoverenqəoən kolasış burzık udoverenqəoən İddiışsə superfosfat 1 hektar vylə 0,25 tonna, tomasslakşa dejstvüjsəjzık. Kəskəşə əlinas oż tulsənən nəto ətiaşın

naż mķet da kaļijnēj udobrenqoķet, no superfosfat oz tuj kăskavny ētlaaṇ izvešķet da udobrenqoķet, kătēn em izveš, siž kăz izveš sposobstvujtē fosforuļ kislota vuzāmlē nerastvorimaj ētlaasāmmezla.

KAĻIJNĒJ UDOBRENNŌEZ. Kaļijnēj udobrenqoēz siž-zē, kăz i fosforo-kislējjez, sposobstvujtē malina urozaj lebtēmēn i vlijajtēn unazēk sogmēm jagēdlē. Kaļijnēj udobrenqoēz kolasiš vuzēk udobrenqoēn loē 30 pr. c. kaļijnēj sov, kēda kăskalēm 240-şaṇ 320 kg-əz. zavišimošēn kēeām kaļijlēn mu vylēn. Šekytzēk mū vylēn primeņaççē xloristēj kaļij 272-304 kg. 1 gektar vylē. Koknitzēk muez vylēn beldsēn primeņajtē kaiñit 640-720 kg. gektar vylē, kēda kăskassē vegetacia pondētçemēz: neto arēn, neto ož tulēsēn.

Bur udobrenqoēn malina uvtē liddišsē ovēknovenēj goriş drevesnēj pēim, gektar vylē kăskalēm 800 kg-əz. Pēim otноsiççē zagēnik dejstvujusēj udobrenqoēzē.

Izveš ēddēn soča pīrtçē muē pervējša švjažnēj da şekbēt mu ovravotka dīrnī fiziceskēj otnošeñno burmētēm ponda sijē.

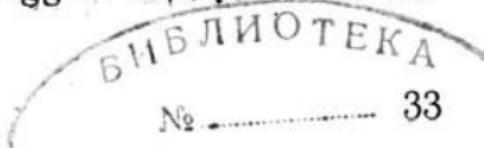
Kust dozirajtēm

Kăz vēli vylēn vištalēm, malina kerē jagēddez kēk voşa rovieggez vylēn, kēdna plodonoseñno vērtyn koşmēn. Una rovieggeziş vuzzezşaṇ loēn 5-6 bur sat̄tez, a mukēdbs çapkişsēn. **Rovieggezsē kolē** vundavny čoza urozaj əktēm vērtyn. Mukēdbs kolēn vāz rovieg yundalēmsē tulēsēz sijēn, sto etra po-

веггез тәвнас pondasə viçnъ unazъk Ыш kussez gägäр, no etä kernъ oz k.v. Vundaläm kôlë kernъ arən seeäm soovrazeñdoen: 1) vaz ровеггез kora uvtъn tәv kezә sajävtçәnъ vrediteñlez arən vaz ровеггез vasatəmşan da soləmşan, sъ kostæ-zә i vijsənъ vrediteñlez; 2) esә ne koşmən ровеггез kokñit-zka setcәnъ vundavnъ.

Оз tulısən kerşә siž-zә vundaläm ətik voşa ровеггезәs, keda vundalә zendətә jyvvezsә uvvezəz. Et-na uvveziş maj telişә zoralənъ plodovәj satçokkez, sija kolicestvoen-zә, mymdа vәlisә bur zoraläm vuzzez. Medveddəriş uvvez kәr umәla zoralənъ i oz sogmә plodovәj satçokkez setcә-zә jyvokkez tәvnaс kыptıvlenъ. Sijәn i veydärrezsә ətik voşa ровеггезлиш zendətәnъ, medvь mukәd uvvez vermisә əddənзъk zoramпъ. No siž kъz mukәd maļina sorttezlәn medbur uvvez zoramәnъ ne ətmoz, sijәn-zә i vundaläm oz verмъ ətmoz kerşәnъ mәdik sorttez şәrti. Naprimer, sort Marlboro sovsem cz kov vundavnъ, siž kъz burzъk uvvez sogmәnъ jyvvezas. A mukәd scrttezlәn zendətäm kerşә siž ¼ i neñki ½ vyd ровеглиш, viçət mestasә kыtәn puktəmaş burzъk plodovәj uvvez.

Jezevikovәj maļinalәn vundaläm kerşә nevna mәdnoz. Tom ровеггез etna sorttezlәn zendətçәnъ medożza voas-zә, kәr pondәль vьdmyń, sijәn medvь zastavitnъ niјә katlışnъ i satçezsә kernъ ustojci-vejzъkәn. Tom ровеггез zendətçәnъ gozumәn, kәr niјa loaşә 45-63 sm. Eteəmşan satçokkez loepъ rovег uv lañterъp, myşan ровеггез vaçkişәnъ kusttez-lanә.

Plodonoşasəj rövəg kərtaləm maşınalən

Çorxt maşına rövəggez korənə kərtaləmiməz qəto rəykəmməz, a to niya kuza vədmasə i jagədsə oz vermə terpiň i tıskırtçənən tı vylə; a medvə etə ez lo, kolə rövəggez kərtavlıny:

1. Vbd kust dý: ə təv rəpətə suvtətənə pəkət kuzanas 2 metra i koknitiķika sə berdə kərtavlıny sattezsə siž, medvə nə kolasət kołçcis esə prostəj mesta.

Eta sposoblən prost j mestaez da dontəmməz loenən sə priyeməcənqənən priçinaən upazıksə maşın-nikkezlən, no etə kərtaləm sposoblən em ızyt qədostatok: kustlən rövəggez sajəvtənən əta məcənəsə i jagəddez zoramənən uməla. Jagədalikə kusttezsə kolə vestavny, tıjsań sattez çegənə.

Medvəgodnəjən, no sloznəj kərtaləm prijomən loenən VEJERNƏJ DA SPAŁERNƏJ. Vejernəj kərtaləmən kust gəğəras suvtətçənən kəkvədən, kədənə suvtətçənən ordçən ət mədəras rastojanqo vylə 70 sm. Kust torjətçə kık ətəzda torzezə, ətik torxs kərtassə ətik ved berdə, a məd torxs—məd ved berdə. Vbd rövəg koknitiķika kəstisə kərtassə torjən.

SPAŁERNƏJ kərtaləm kerşə livo gorizontałnəja krepitəm poeeez berdə, qəto provka berdə, kəda əuzətəm stobvez vylə 3-4 rjadə. Provka əuzətçə zelxta, medvə ez əsav. Rövəg kərtaləm kerşə siž-zə' kyz i vejernəj sposobən, no seeəm raznicaən, sto rövəggez oz kusintçə, a kərtassənən provka berdə ənaqməsən. Kyz vejernəj, siž i spałernəj kərtaləm-məzən rövəggez paşkalənən vokə, a sərəs kołççə

svobodnəjən. Etə svobodnəj məstasə **boştasə** vədmanrov beggez, kədəna vədmənən **tulşşan**.

Medvərja kək kərtaləm sposobvez korənən unapətərial, no etna **lisnəj zatrataez lixvakət boşşənən urozajən**.

Eteəmrov beggez kərtaləm sposobvezən, rovnəja jugdətçənən sondiən, i nə vələn jagəddez zoramən burzəka, urozaj sognı 25 proc. vələ unazək, medozza sluçaj kərtaləmənə (kərtaləmməz ətik vədən).

* * *

Bura dozirajtəmən da bura nazmətəmən maşına plantacia bur mu vələn vermas koççənən mesta vələn 10-12 vo, pır şetə bur urozajjez, no səvərən jagəddez loənən posnitzəkəş, i sek vaz vədmassezsə ozählən koñpə **oz** kov i niyə vezpə, med vəli gotovitəm şvezəj plantacia. Kəzəi sessə avu **svobednəj** məstaez, pozə kernə vil rədənən ovrabotka — perestəkovka re-reval vələ, i vezpə graddezsə neto rjaddezsə siž, medvə vil graddez libo rjaddez maşinqiliklən sedisə niya məstaezə, kytən ożək vəlisə borozdəz libo tujokkez i kytən mu vədmassezən ez kyskaşş. Estən rədənən garjəmən kolə vərjini vəq vuzəs, medvə niya ez şetə joggez.

Maşinalən vreditellez

ŞTEKLANICA. E'a guşenicasəs arşan **tulşsəz** olə maşına rov beggez ulış torrezən i çastə pırə vuzə, kytən kər i katlışşə, mijsaṇ vil rov beggez plodonoseq-nəzəz koştənən.

PEŞŞƏM MERAEZ—izvodaşəmrovieggezsə tudiňiš çapkıńpı i nijə sotń.

MOL—mol vavıv kolṭṭavə vił rovieg mańina kora uvtə, myşaq rovieggez vılyıp loěńp ńeъzət pollez.

Izvodaşəm rovieggez vundalikə etna pollez pırjət loěńp uçətik kameraez, kytən oləńp una ńeъzət oranzevoj - gərd - liçinkaez. Ena vredjtełlezən rovieggez dulgəńp vıdmyńp i sışşa oz sogmə jagəd.

PEŞŞƏM MERAEZ — pollez vızsvitikə mańina vılyıp vıdəs zaražitcəm rovieggez vundavńp i sontńp.

Seeəm-zə povrezdeñnoez vajətə gut orexotvorka, kəda teçə kolṭṭez, roveglış tom kućik vıekaləmən leſə, myşaq sogmə zelvak, ńevət sođerzymbəjys kədylən şojsə una liçinkaezən.

PEŞŞƏM MERAEZ — nija-zə.

MAŁINA KUZ NBR. Zukkez teçəńp kolṭṭezsə tom çveta butonnezə, myşaq seeəm butonnez oz puealə i koşməńp. Etaşsa esə, zukkez ne soça jirəńp sattez, kədna vılyıp olan butonnez pıktəm kolṭṭezən, myşaq nijə koknıt kossyńp.

PEŞŞƏM MERAEZ — seeəm sattezsə çapkavńp da sotńp. Kuż pıraez javitçikə kusttezsə çvetitikas kolə častozılk treknińp, myşaq zukkez usəńp mu vıle i kuləńp. Medvə nijə vızsvitńp, to kolə kusttezsə tulısən ož prıskajńp, çvetitəməz xloristəj barijən neto svejnfurtskəj zeļenən.

MAŁINA GAG — vez kod - zeļonəj gag, javitçə ož tulısən i teçə assis kolṭṭezsə tom çvetkiezə neto cvečočnəj uvvezə. Etна kolṭṭeziş juŋ təlişə pətəńp uçətik liçinkaez, kədna uničtozajtəńp ploddez.

Ávgust telişé etna jiçinkaez usənə küsttesliş i pýtgánu muə, ketyen i výdmənə.

PESŞƏM MERAEZ. — Treşitńń nijə i vijlyńń.

MALINA LUDĘK. Etna ludękkez, unaen pý javitcikə dontəmmən ploddez s. k. şetənən pylə uməl i dyr oləm specifičeskaj duk. Medşilnəj. duk ludękkez kerənə zar lunneñə.

PESŞƏM MERAEZ. — Treşitńń da əktənə ludękkezsə rözə toko kyməra da ul pogodaən. Zar da miça lunə treşitikə ludękkez kağənən vývlañ i lebzənən.

MU PÝE malinalə ńvajə una vred i medopas-nəj, əddənəzək uşkətçə tomroveggez vylə.

PESŞƏM MERAEZ. — Prıskajtńń rovieggez-sə səs'əm vaən.

ZELONƏJ TLA, əddənəzək uşkətçə tomroveggez vylə, ranxt kədalə kersə prıskajtəm tabak vaən. Səssə eə, małina lissez vylə uşkətçənən guşen'caez kolatəj solkoprijadlən, małina pjađenicalən i s. o

PESŞƏM MERAEZ — prıskajtńń parizskəj zələnən. Izvodaşəm sattezsə, vundaləm plantacia səstəmən viziəm i mu nazmítəm — medvir predupreditelnəj meraez ranxt vrednəj násəkoməjjelə.

Ęak sogattez

Myj baitńń ęak sogattez jılış, to ćastozıksə malina vylis pozə kažavnə siməm, keda unazıksə ovla

İsséz uvdařen-i preimueestvenno kès gozumən. Ėak eta ovla kék formaen: gozumsərgen sporae loenp̄ lissez vylən zolotəj vez bus kodəş, a avgust telişə—rud cut kodəş, səvərən eakok, kəda rövəggezsə vəvitə pjetnoezən, — məjşən niya çoza koşmən.

PESŞƏM MERAEZ rənbt maļina eak sogattezlo loenp̄ kust prıskajtəm bordosskaj žədkosən.

Maļina sorttez

Gərd ploda sorttez

Fastolf.

Usanka.

Əddənzək paşkalana ənna kadə sort:
Superlativ.

Çoçkom ploda da vez ploda sorttez

Ispolinskəj vez.

Gollandskəj çoçkom.

Jezevikoobrahiməj maļinəez

Gərd plodaez

Marboro.

Vez plodaez

Zofotəj koroleva.

Purpurovəjəş

Urozajnəj Safferan.

Texas — I. V. Miçurinlən — şəd kod ilovəsi ploddezz.

Jagəd əktəm

Malina jagəddez pondətçənə loşın məd zənasıju ləlişə. On kuz-kə jagəddezkət vəqitçənə, to jagəddez əddən nezzənəjəş, niya əddən nəjitçənə i oz tuj ıblə nəvətnə.

Jagəd kolə əktənə 1-2 lun vərti, a to jagəddez əddən loənə i uşalənə. Oz kov əktənə malina jagəddezsə o3 asylən vaən, kytçəz ez çulav ləsva i zer vərəyn çoza. Jagəddez kolə əktənə satteznas; sattez koknita kiezən çegənə (kət i kerənə etə nozniççezən, no etə sposobəsə jeeə kerənə). Mədviy jagəddez-sə ne kişkavnə i ne nəjitnə, sijə srazu əktənə seəəm dozjə, kədən sija i nəvətçə. Jagəd kəskəm ponda udovnəj upakovkaən loə poz, kədnə səvərən kərtav-lənə paraezən qeto unazəkən, raməz vəsnitik rəvvezləş—plastinkaæziş.

Bstəməz jagəddez-sə kolə vişnə jy vilyən

Jagəd med kəskissə ressornəjəz.

Jezevikə

Jezevikə vəçkişə zənküstərniklaçə, kuz levəm poveggezən, kytən eməş grañqəz. Povetggez saditə-

maş k niçeskəjən, ve kytən. Lissəz vaçkişən təmənna
lissezlaqə. Çvetokkez əktəməş vittkaezə vokis saltez
vylə, kər loktən matəzək poveggez köncəcəz vylə
metəlçatəj çveçitəmən. Qaska dolaez dorrezəltis belo-
vojloçnəjəs, ploditikə otvor çenəjəs. Ploddez şəd-
əs.

Jezevik dikəj sostojaṇpoen şakəj sorta i şakəj
formaa, kədnə şetən pəndətçəm migan kulturnəj
raznovidnosşezlə. Kolə viştə nü, sto vədəs jezevika
sorttez petkətənəş Amerikan-i aşnəs vaçkişən kulturnəj
raznovidnosşezlə i torjətçənəş kum gruppə
vylə: kədnalən e nəş vəşkəta sulana ştebellez, z ь n-
s u l a l a n a ştebellez, polzuçəj zırtəm kus ştebel-
lez. Jezevika işlə verxuseçnəj otvodkaezən.

Jezevika saditəm

Jezevika əddən bur saditən plodovəj sad graç
dorət, kütən şija kerə eək jər i bura pijalə.

Saditəm kerşə jamaezə, kədnə gotovitçənəş gor-
ən nü vylən saməj kust saditəm ozyən.

Dozirajtəm, tu i nazmıtəm

Nazmıtəmməz primeñajtçənəş niya-zə, myj i mal-
na uvtə, no kolə ləddənən, sto speciałnəj primeñenno
azotistəj udobreñnoez jezevika uvtə vrednəj, əddən-
zəksə bur i svjaznəj muez vylən, siž kyz seeəm
sluçajyən əddən vədmənəş poveggez i loə plodonos-
eñnołə userəv.

Eta osnovaṇṇo výbip oz kov əddən nažmītṇa uazomən, nažmītikə kədylən vegetacia srok sodtiş-şə, s.-k. röbeggez təv kezə oz jestə lənb i kəptənəp.

Zato əddən vura vlijanṇo plodonoseṇṇo výbə məçalə kalijnpəj i fosforno-kisləj udobrənəpoez.

Bur jezevika sort výstə vəd mi výbip nejki i uməl mi výbip, medvə sija toko vəli vura rəxlitəm i pədəna ovğabotannəj, k'z i rəxləj da pesəka mi výbip. Jeeazək bur müsə korə polzuçəj jezevika Bur uslovijoez jezevika kultura ponda — eta suglinistəj i mergeñəj muez, kytən una pereçnəj i ne vlaznəjəs, medvə kytə şuris sondi i ez sed kəzət təv, əddən-zəksə ojladorıb. Kyzı vlagı miyn jeeə, to kusttezla vrednəj, s.-k. sek niya vermasə kəptənəp.

Jezevikaləm vreditellez

Jezevikaləm vreditellez niya-zə, kədənə i məlinələn, no jeeazəkəs, myla sija vyeķaşa. Əddən çəsto tom röbeggez výbip i jezevika lissez výbip loə oran-zevəj siməm. Eta gribok javitcikə jezevikaləm lissez үşənə i tom röbeggez koşmənəp.

Biiżək pəşəm meraen gribket loə rəskajtəm borłesskəj zədkoşen.

Oz jagəd

Oz jagəd výdmə kyz Jevropań, siz i Amerikań u ətik yıldən, kədənə kerisə una sorttez. Mijan di-

korastussəj viddəzis əddənzək tədənəv vər oz jagəd poşniçik duka i ղevna kurbt ploddezel; səşəq i los remontantnəj videoizmənənən siş suana təlişşa oz jagəd, səbətən kerəs oz jagəd nəto poluṇica, kədə paşkaləm vəd Jevropa paşa, əddən gərd i eəka zəlonəj kəd çorbt gəgrəsa jagəddezel. Amerikanskəj vid—bagrjanəj nəto virginskəj oz jagəd gərd kə niçeskəj jagəddezel, çəskət kərən. Çilijskəj, ananasnəj, muskusnəj jagəd i susə miyan klubnəkaən.

Etna jagəd sorttez əddən una, vəd vəə nija sədənə.

Bədəs sadovəj izmənəpi oez oz jagədlən torjətçənə kək gruppa vələ: 1). Gozumşa sorttez vələ, kədəna əsgətənə gozumən ətrys, i 2) remontantnəjəs livo meşəcnəjəs, kədəna əsgətənə gozumən kəkiş i una-zək. Cz jagəd sorttezən torjətçə kuim gruppa vələ: 1) Gəriş plodaez, 2) Ovəknovennəj sadovəj i 3) Posnit ploda meşəcnəj jagəd.

Oz jagəd plodonoseñələn srokəs 4 voəz, sijən, medvə vəd voə polzujtçənə vur jagəd əktəmən, kolə suvtətənə praviñnəj uçot plodonoseñənə srokla se-eəm rasçotən, medvə vəd voə təyində çapkişsən i təyində loisə jagəddez vəli izvestnə, nəl vo vəgən kusttez oz vajə əkebəem polza. Naprimer, medożza voə jagəd saditçə pervəj grjad vələ, məd vo kezə—mədik grjad vələ, kuimət vo kezə—kuimət grjad vələ i nələt vo kezə—nələt grjad vələ, a vitəz vo kezə vədəs vədmassez medożza grjad vəliş çapkişsənə, a nə tujə med vəli saditəm vəl grjad, kytən esə ez vədmənə jagədəs. Vaz pervəjə grjadən polzujtçənə tokə sek, kəz avu mədik mesta, sek vədmassez çap-

кәм вәгъп медсээза grjadiş sija nazmítçə, bergətçə i түртçə vil saditəmən i s. o.

Jagəd jyləm

PI.EȚTFZƏN JAGƏD JYLƏM (nepraveñpəja suəmən ussezən). Jagədlən plet̄tez ryt loənъ tırtma-nən. Plet̄tez kuza şərti sogmənъ gərəddez, kədnə výlyp sogmənъ koresokkez da lissez. Medvъ burzъka vuzjaşis gərəddez vartçənъ mu verdə krjuçokke-zən i tırtçənъ muən, sižkə jylikə dona i soç sorttez-lə gərəddez uvtə garjişsənъ muə uçətik kasnikkez nəvət muən, kytən piya vuzşalənъ, i əddən kokrətə mədrəv saditəm i ıstəm vədmassezəs.

Kolə kazanınъ, ato gəlış ploda jagəd sorttez, kyz i pukod nəşjaçnəj jagəd sorttez sovşem oz şetə plet̄tez, sijen oz jyvşətnə kusttez torjətləmən, siž kyz sefəm kusttez şəkyla bossənъ i zagəna vəçkətçənъ.

Kəzəsən jyləm—medvernəj sp sob, siž kyz şetə medvynra i plodovitəj vədmassez eta ponda kəzəs-sez vylə vərjişsənъ i medpervəjjez i medgəriş ploddez. Nylə şetənъ vozmoznoş vədsən lõpъ, nəvət loətməz, kəda vəgъn pəvətəs sosudaşq pыrşa, bolta-çişsə vaən i suçkəp səstəm pozryr səsjaşşə. Kəzəs-sez koştışənъ, i sə kostə-za kəzşənъ jaşıkkəza, kaş-nikkezə nəto srazu bur mua grjaddezə. Petaləm və-gъn piyə pikirujtənъ. Təv kezə şetçə zasyla kəz uv-eziş, xvorostış livo lisseziş. Tulbsən vədmassez sa-ditçənъ mestaez vylə, kytən piyə vermasə piyavnъ neñki medoşsa gozumə, kat əddən jecə jagəddez,

sek kъз вѣдмасsez, grjaddez vѣlѣ saditammez juл
ромъл юбо avgust kezә, ned gozum kezә vaјens
Jagәd dostatoчnәl količestvoen.

I sek вәrjәmәn požә koљnъ toko vur вѣdmassez.

Jagәd plettezsә kerә unazъk, тьmda kovšә jъ-
lәm ponda; plettez toko вѣdmassezsә kъskalәnъ,
siјen jagәdliš plettezsә kolә çapkavnъ, a kәdnә ko-
lә saditnъ niјә koљnъ. Eteam sluçajъn vәrjәm plettez-
sә şetәnъ тьmdakә zoramnъ i kъz toko katışas
3-4 lis muě ležasә vuzzez, niјә sad.tәnъ postojan-
naj mestaez vѣlѣ. Къпът oзъk plettez loasә tcrjетә
mәş вѣdmas dъnis i къпът oзъk niјa loasә sad.tә-
mәş, sъpъt çozazъk niјa loasә gыriš zdorovaj вѣd-
ma sezәn bura zoralәm vuzzezәn.

Nek lana plettezsә jagәdliš çapkalәm loә ovjaza-
telnaj uzәn, kada ovla kъkiš telišәn.

Kъeam kolә mesta da mu

Jagәd uvtә mu kolә bogatәj peregnojen i medvъ
vali vlagә, kәt sija mukәd pъras i вѣdmә šakәj mu
vъlyн, no әddәnzbksә suglinistaj, supesçanaj i černo-
zomnaj mu vъlyн. Kәt jagәd вѣdmә ççetika, no
vuzzeznas sija mu pъekә pъgә pъdъna i siјen kolә
siјe ovgravotat pъdъna, etәn sija kraqitçә gozumәn
şotçemşan. Oj ladәtъn sija polә әddәn lazmъt mes-
taezis, kъtәn matъn mu dъpъn gruntovaj va, тьjsaq
sija tәvnas kъptә qeto vamә. Etә qedostatoksa çap-
komis kovšas grjaddezsә kerпъ vъlynzъkәs. Muiš va
kolә vіzni plodotvorenjo kostә Burzik kiškavnъ

plodonoseqno pondatçem ožn̄ nazmitan kışkaşanəñ, myjjan sodə plodonoseqno i vüdmə jagəd. Medvə vizn̄ vlagə, mu vevtłərə vaz parnik peregnəjən, kəda sija zə kadə i vermə ovn̄ ve dəriş udovgənəoən, a siş-zə i piñəj çagən i s. o. Etaşşa, vevtəməs ot-salə sijən, sto jagəddezsə cz lez marajtçırın muən.

Kəzi jagəd grjaddez eta mi vılyn̄ loasə neurozaj-nəjəs, to etə pozə viştavn̄, sto grjaddez üməla dozirajtəmas i pədtəm jogən; esa bəsplodijə pozə lən̄ eəka saditəmşən, etijən vüdmassez oz kula, a zoramən̄ əddənəzək, toko ne plodə, a lissəzə.

Jagəd kulturalən bur storonals sija, sto kər vüdmə i şta mestaezən. Sija sek-zə vermə ovn̄ i remət mestaezən, myj əddən bur lunlador mestaezən, s.-k. dorjə vüdmassə sotcəmiş.

Jagəd saditəm

Jagəd kolə saditn̄ kyməra lunən i rytən, kyz i mədik vüdmassezəs-zə. Kəzi əddən kolə saditn̄ lunən sondi vılyn̄, to vüdməs vuzzezsə kolə kətətn̄ nazomən məssit da glinə nazomən (1 tor glinə, 2 tor məssit). Sondılə əddənəzək çuvstvişlənəjəs 1ən̄ vüdmassez, kədnələn saditikə uşalən̄ vezətəm lissəz i səvərən sajəvtçən̄ pu uvvezən i mi vartəmən, çastozək vüdmassezsə vadn̄ vaən. Burzık spesəvən jagəd saditəm ponda pozə ləddən̄ tulıss, apreşən juqəz, siş kyz etə sluçajınp ar kezə loasə vıpa vuzsaləm kussez, kədnə mədik gozum kezə şetasə vüdsə urozaj.

Jagəd terpitən vədmas, toko şvetkieznas polə moroziş, kədəna mukəd pərişas ovlanıb maj təlişən. Nə jeeazək vermasə vreditnıb zerrez sə kadə, kər məççaşis ş.vdəm i pondisə jagəddez kişkaşın.

Kəzİ vədmas saditçışsə komokə, to vurzək etə kernə siş; mu vuzzez gəgər topətçə siş, medvə kustlən vəli ət vülyna mukət.

Jagəd saditçışsə kolassezən rjaddez kolasət 1 metra i rjaddezen 30 sm.

Kənət-kə kad vərti saditəm miyn əməs vədəs nevzətçə motyaqəən, ızalikə kytən nə tokə çapkişşöp joggez, no i siş-zə şetçə vuzzezlə vozdux.

Jagəd dozirajtəm

Jagəd plantacia dozirajtəm seeəm: tulısən grjaddez zəgənikən vəştənən zasıta, srazu vədmassezsə nəm oz kerə, to niya vermasə etəsan stradajtnıb. Kusttezsə vesətənən vəzşa koşməm lissəşşan i lısnəj plettezşan. Mu koknitiqa nevzətçə motyaqaezəni kusttez kolasət i teçə peregnoj, kəz udobrennəc, netə mədik nazmitan vessevə, i sorlalənən sijə miən, sajəvtinə kolassezsə. Joggez vesətçənən, kəz vesətçənən i arən, oz kolə turunnez təv kezə. Plettez, kədəna jyləm pondə oz kolə, çeplaşşənən, medvə kusttezsə ez 3esətə pravılınəja vədətənən. Kəzİ grjaddez vülyn em pustəj çvet, toko müzək çvettez dux dolnəj vədmassezlən, to seeət kusttezsə kolə garjınp i səvşem niyə, çapkavnə, medvə niya ez jyvşətə besplodnəj muzək ək-zemplarrezsə. Çvetitəm vətən jagəd kişkaşsə udobritənəj kişkalanən.

Jagəd əktəm vərən mijan jagəd plantacia çəkişşə, sə vylə çekyeeəm vlyjanqo avu-ni. Etə kərniy ne kər oz tuj. Grjaddez kolə ryr viznə səstəma, qevzətnə, vesətnə i kişkavnə tıymda kolə, neto dozirajtəmşəq jagəd əktəm vərən zavişitə mədik voşa plodonosenqo. Koknitiika sajəvtəm — peregrnoj və -dəm esə sijən bur, sto vədmassezsə zassisajtə morozzeşşəq ləm uşəməz, a siç-zə i tuləsən — ləm syləm vərən.

Jagəd təvjətəm

Oj ladərşa mestaezən bur zasxta jagədləni — etə təv kezə grjad vevtəm kəs lisen. Şakəj vevt ne tokə dorjə vədmassə təvnas, no esə zagmatə mu syləm tuləsən i zassisajtə vədmassezsə tuləssə utrennili-keşşəq, myla ne terməsnə grjaddezlis boştavnə vevt-tezsə. — Eta saməj medopasnəj kad vədməs ropa, kər morozbs vezsə sondi sotəmə. Siç-zə əddən vreditən arşa morozzez, kər avu ləm. Kər vədməs tərəm ləmən, sija sek ne opasnoşən təvşə morozzeşşəq.

Jagəd ək'əm

Jagəd unazıksə əktənə asylən, kər əsas ləsvə, a kyz zera lunə — kər koşmasə jagəddez. Bur jagəddez aktişənə satteznas i teçənə korzinaezə, ne unazık 4 svojşa, a to uvđoriş rjaddez pürtəssənə vevdəriş-

şezşaň. Къ корзинъ ръбәсә, сиз і түндік көліс - тәс-
со швеzәj зеленой ліс . Медвъ ez еъкә ыстамаz, нија
su тәтәнъ jь вълә, кътәп jagәddez oz еъкә lun тәд.
Posnit i сәрәt jaddez әktišsәnъ satteztag i тесәнъ
къzzыка, sek kәr niјa тиңәнъ vareңnoә.

Zerikә jagәddez vevtәmәs ңатәn ңето pesәkәn,
to sek кълә niјә гъvjaunъ sәstәm vaып, kәt niјa eta-
saň әstәnъ **kaçesvo** i olәnъ ңедъr. Sijәn niјә ke-
lә gъvjaunъ vižәm озып. Jagәddez гъvjaşәnъ соc
роzъп, kәfә jagәddezskәt gruditcişsә vaә.

Jagәdlәn vrediteлlez

Jagәdlәn vrediteлlez әddәn una: әтиkez пъ kola-
siş eъkәtәnъ lisssez dı çvetkiez, mәdikkez - **toko** ja-
gәddez i kuimәtter - jirәnъ vizzez, kәr ovлә әddәn
vred.

Castoзъksә jagәddezsә vreditә majskәj zuklәn li-
çinka, kәr jirә vizzez, тыйсаň i **koшmәnъ** въdmassez

Eta liçinka **opisnәj toko** кекнит pesәka ти въльп
i setein kъtәn grjaddez zukkez koлtalikә vevtәmәs
pregnejәn, maj tәlişәn i juł tәlişъп. Mestaezә, kъ-
tәn una zukkez, grjaddez kolasә koләпъ ңеъзъt pereg-
noj kuçaez, kъtә zukkez koлttalәnъ, a sivәrgъп enә
kuçaezsә çapkәnъ i sotәnъ.

Medopasnәj vreditel jagәdlәn şlepәn, kәda ʃoјe
jagәdliş ңевъtsә, kъt әddәnзъk **sogmәm**.

PEŞŞAN MERAEZ.Jagәd kusstlezsә oz k'v vevtъпъ
niéan, medvъ jagәddez ez maratça. Niéпъ **olәnъ** naše
komojjez, a әddәnзъksә sliznak. Vił, naşekomnәj, пә тәd-

sa n̄ dejatelişən, vermis n̄elki i ne kažavus enə vreditellezsə, siž kъz nija luanas zevcişən, a ojnas uşkətçənən vədmassez vylə. Kъzi una şlizenqəz, to vədmassez prıskajtçənən i pudritçənən izvestkovəj porosokən (svezegasonəj iz eşən) qeto kainitən.

Kuž pыrlən liçinkaez kolttalənən çvettezə i jirə çvetliş kокkezsə—sъ kuza kolə jagədsə çvetittəz prıskajtń parizskəj zeñenən, a çvetitikə—æktyń usəm çvettezsə i çapkañnp.

Çavkannez da şədkajjez kəkalənən soka jagəddezsə, əddənzəksə ož asylən. Kъzi kazalat zyn jagədsə jirəmən, to etə ovjazañno kajjez eýkətisə. Nьşin veregitçənən vijəm kajjezən, kədnə əzətənən plantaciaez vylə

Əak sogəttesz

ƏAK SOGƏTTEZ KOLASIŞ. Mьçalam ʃissez vylış pjatnoez. Kъtən etə sogətəs javitças, setən pervo ʃissez vylən tədçənən rüd kod rəma pjatnoez, kədnə səvərən lənən jugytəş. Pervo, kъz esə etə sogətəs ez paškav, vədəs eýkəm ʃissez əktişşənən i sotçənən, kər sija paškalis-lı, to medbur sredstvoən loə bordosskəj zədkoş. Unazəksə etə sogətəs javitçə uməla vədmian vədmassez vylən. Bordosskəj zədkoş primeñajtçə jagəd sogməməz i jagəd əktəm-vərən. A kъz prıskajtń bordosskəj zədkoşnas jagəd sogmikə, t̄ jagəddez loən, nəgodnəjəs,

Гырыш плода jagəd sorttez

I. Jevropejskəj sorttez—неремонтантнәјәз

a) Озыңа sorttez.

Dejç Өвөрн:

Lakston Nobl.

Роведиtel.

Unaplodaa.

Madam Muto.

b) Озыңа сәрәт sorttez:

Абрикос.

Razberri makşima.

Viktoria.

Bordosskəj krasavica.

c) Шор sorttez

Pozdnəj Leopolddegallaiш.

II Amerikanskəj sorttez.

Сәрәт sorttez.

Sarpless.

Çoçkom ananasnəj.

III. Төлишса jaғədlən sorttez

Въдес jagəd sorttez въдмәмән i plodonoseণ্ণোৱ
торжәтчәпь кък sort вълә: 1) кәдна керәпь plettez i
2) кәдна cz керә plettez (usiez). Кәдналән eməş plet-
tez nijı burzьka pijalәпь пъшшә, кәдналәп абу plet-
tez.

РъЕКӨС

	Lisvoк
Рътас	3
Jagəd въдмассез јыләтан	6
Setər	12
Къзончик	17
Maлина	24
Jezevika	39
Oz jagəd	41
